

גיטין סב

משה שווערד

1. רש"י על גיטין דף סב/א

העיד ר' יוסי כו' - ברייתא היא:

אין עושין חלת עם הארץ בטהרה - עם הארץ שאמר לגבל חבר הפרש חלה מעיסתי ועשה אותה בטהרה לא ישמע לו שהרי כבר נטמאה כל העיסה ביד עם הארץ והכהן יסמוך על הגבל שהוא חבר ויהא סבור שהחלה טהורה:

2. רש"ש על גיטין דף סב/א

וליחוש דלמא נגע בה. אע"ג דתניא לעיל מפקדין תרומה אצל ישראל ע"ה ול"ח דלמא נגע. היינו דוקא דפקדון אבל של עצמו יש לחוש:

3. פני יהושע על גיטין דף סב/א

גמרא וליחוש דילמא נגע. כבר כתבתי לעיל שיש לדקדק מהא דאמרינן לעיל מפקדין תרומה אצל ישראל ולא חיישינן שמא נגע שאין לבו גס בה וכתבתי שם ליישב שיטת הרמב"ם ז"ל אבל לדברי החולקין איכא למימר דהכא איכא למיחש טפי לפי שהתרומה הוא של עם הארץ וטובת הנאה שלו ועד האידנא נמי לא בדיל מינה משו"ה חיישינן טפי משא"כ במפקיד דלא חיישינן שהנפקד בדיל מינה משום חומר תרומה, כן נראה לי:

4. רמב"ם יד החזקה הלכות תרומות פרק יב

(ט) אין עושין לעם הארץ תרומת זיתיו בטהרה אבל עושין לו זיתיו חולין בטהרה משום כדי חייו של בדד (לבד) וכיצד עושה נוטל כדי התרומה ומניחה בכלי שאינו מקבל טומאה כגון כלי אבנים וכשיבוא עם הארץ ליטול החולין והתרומה אומרינן לו הזהר שמא תגע בתרומה שלא תחזור לטבלה:

5. דבר יעקב מסכת גיטין דף סב עמוד א

ד] דאמרי ליה חזי אי נגעת בה הדרה לטיבלא - וכן פסק הרמב"ם [תרו' יב - ט], וכתב החת"ס דמשמע שלא אומרים לו דבר שקר, אלא אם נגע בה מורים לו שהי טבל, וצריך להפריש שוב, ואף על פי שנפיק מיניה חורבא טובא [שיפריש מהפטור על החיוב], מ"מ גזרו כן משום כדי חייו של גבל ובדד, והוא דבר נפלא. מיהו אפשר לתרץ כיון שהחבר הוא שלוחו של ע"ה להפריש, א"כ תיקנו חכמים [לב ב"ד מתנה עליהם] שיהיה שלוחו על תנאי שהע"ה לא יגע בה, ואם נגע בטלה שליחות למפרע, והדר לטבל מדינא.

6. דבר יעקב מסכת גיטין דף סב עמוד א

ז] בא"ד - ועם הארץ לא אחמור רבנן עליה כוליה האי לשוייה כזב גמור לטמא במשא - כתב הרשב"א [לעיל סא ב] שכוונת רש"י [כמש"כ התוס' לעיל ד"ה וליחוש] שרבנן לא גזרו שע"ה יהיה כזב לענין טומאת היסט, דגזרו רק לענין טומאת מגע. ולכאורה קשה דעדיין יש לחוש שמא תסיטנו אשתו נדה. הריטב"א כת"י הרגיש בזה, וביאר כיון שהע"ה רוצה לעשות בטהרה, יזהיר את אשתו לא לנגוע בימי נדותה.

7. הלכה ברורה

ב. דרכי ההיתר כשצוסק בכל העיסה. על דברי הגמרא שמניח את התרומה והחלה בכלים מיוחדים כותב רש"י בד"ה בכפישא, שטעם הדבר הוא שכלים אלו אינם מקבלים טומאה, ומלכד זה לא רגילים להשתמש בהם ולכן אין חוששים שמא יגעו בהם הבעלים.
הרמב"ם כותב בשתי ההלכות שלפנינו שמניח את החלה ואת התרומה בכלי אבנים, ואינו מזכיר שמניח את החלה בכפישא או באנחותא, לכאורה אין לזה משמעות מבחינת ההלכה, אולם בפירוש המשניות למסכת טבול יום (ד, ב) כותב הרמב"ם שכפישא היא כלי של אבן, ומפריש שאנחותא היא כלי שבו משתמשים להכנת העיסה. מכאן ניתן להסיק שלדעת הרמב"ם כוונת הגמרא בדבריה לומר שנותן את התרומה והחלה בכלים שאינם מקבלים טומאה, אך אינה מקפידה על כך שיניחם בכלים שאין רגילים להשתמש בהם, ואכן כך כותב הר"י קורקוס בדעת הרמב"ם.

8. תוספות גיטין דף סב/א

אין עודרין עם העכו"ם בשביעית - והא דקאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) גבי כהן וחורש יכול לומר לו אגיסטון אני בתוכה לא כמו שפ"י בקונטרס שכיר לנכרי דהא משמע הכא דאסור ולא מסתבר לחלק בין חנם לבשכר אלא מפר"ט אגיסטון בקרקע שמקבלים מן המלך לפרוע כך וכך תבואה בשנה כדאמר התם לעיל מינה רבי ינאי מכריז פוקו וזרעו ארנונא בשביעית [1] ושמא סכנת נפשות איכא אם לא יפרעו מס למלך [2] אי נמי קסבר יש קנין לנכרי בארץ להפקיע משביעית [3] אי נמי שביעית בזמן הזה דרבנן אע"ג דמדרבנן אסור לנכרי אחר גבי מלך התירו:

9. דבר יעקב מסכת גיטין דף סב עמוד א

ט] תד"ה אין וכו' א"נ קסבר יש קנין לנכרי בארץ להפקיע - לכאורה כוונתם שהגמ' בסנה' ס"ל שיש קנין להפקיע והגמ' שלנו ס"ל שאין קנין להפקיע. ולפ"ז יהיה תירוץ לרש"י, ומתוס' משמע שבאו לחלוק על רש"י. ואפשר דמה שהתוס' מסיימים אף על גב דמדרבנן אסור, קאי גם אתירוץ שני, דהיינו שמה"ת יש קנין להפקיע, ומדרבנן אסור [עיין לעיל מזו. אות טז], ושם בסנה' לגבי מלך התירו. הגר"א [יו"ד סימן שלא - ו הובא לעיל מזו. אות לד] מביא שיטת סה"ת שכתב שבזה"ז כיון ששביעית הוי מדרבנן, יש קנין לגוי להפקיע כמו בסוריא. ולפ"ז תירץ הגר"א דלכן יכול לומר אגיסטון אני בתוכה, דיותר לעבוד בקרקע של גוי בזה"ז, ומתנ' שאוסר מיירי בזמן ששביעית דאורייתא. הרי"ף והרא"ש הביאו את הדין הזה שאין עודרין עם הגוי בשביעית. החזו"א [שביעית סימן כ - ז] מביא מזה ראיה שהרי"ף והרא"ש חולקים על הסה"ת שסובר שבזה"ז ששמיטה דרבנן יש קנין לגוי להפקיע, ולפ"ז האי דינא דאין מסייעין אינו נוהג בזה"ז, ואין דרך הרי"ף והרא"ש להביא הלכות שאינן נוהגות בזה"ז. גם התוס' כאן מתרצים שהגמ' בסנה' קסבר שיש קנין להפקיע, ולא תירצו שבזה"ז לכו"ע יש קנין להפקיע. [עיין לעיל מזו. אות יט].

10. הלכה ברורה

החזו"ן איש (שביעית ס" כ) מפרש ששיטת רש"י היא שבזמן הזה שביעית מדרבנן ומותר לעשות מלאכה בקרקע של גוי כיוון שיש לו קנין להפקיע ממצות שביעית דרבנן, אבל שונה היא דעתם של הרי"ף (דף כה, א) והרא"ש (ס" כד). הוא מוכיח שהם אוסרים את הסיוע לגוי גם בזמן הזה מכך שהם מביאים את הדין של סוגייתנו שלא לסייע לגוי, משמע שזו ההלכה לדעתם גם בזמן הזה. אמנם יתכן שהם מפרשים את סוגייתנו כפי מה שמובא בשבת הארץ, וממילא אין להוכיח שהם אוסרים את הסיוע לגוי באדמתו בזמן הזה.

11. תוספות גיטין דף סב/א

שלמא למר - [1] פי' בקונטרס ולא היה מתכוין לברכו אלא לבו היה לרבו וצ"ע שלא יהא בזה גונב דעת הבריות [2] ועל חנם פי' כן דלא קאמר אלא דאין כופלין לו שלום:

12. גליוני מנחת חן

שם רב חסדא מקדים ויהיב להו שלמא. רב כהנא א"ל שלמא למר. פי' הריטב"א כת"י, והר"ן, ומהרש"א ברכות ו: דה' מקדים שלום לגוי כדי שלא יצטרך לכופלו אם ישאלהו תחילה, ומשמע דהדרך שהמשיב כופל.

13. מהר"ם שיף על גיטין דף סב/א

ר"ח מקדים ויהיב להו שלמא וכו'. [1] פירש בר"ן כדי שלא יצטרך לכפול הוא שלום כדרך המשיב ... [2] דלשו"ן ר"ח מקדים ויהיב להו כו' כשהרבה עובד כוכבים נאספין יחד היה מקדים כדי שבשלום אחד יצא ידי חובתו משא"כ אילו המתין היה צריך להשיב לכל א' ביחודות אבל בעובד כוכבים א' אין נ"מ שאלה או תשובה וריב"ז היה נוהר אפילו עובד כוכבים א' בשוק להקדים משום ד"ש ור"כ אמר לכל א' שלמא למר שלמא למר ולבו לרבו כפרש"י וק"ל:

14. גליוני מנחת חן

שם רב כהנא א"ל שלמא למר. פירש"י דלא הי' מתכוין לברכו אלא בלבו הי' על רבו. והק' תוס' ותוס' הרא"ש, ומאירי, הא הי' גניבת דעת, ובחי' חת"ס תי' דשיטת רש"י דמשום איבה ודרכי שלום מותר, וראי' מדניאל שאמר לנבוכדנצר מלך מלכא ונתכוין להקב"ה, ועי' מלא הרועים שהביא מוזה"ק פ' וישלח דאין בכך גניבת דעת דכן עשה יעקב לעשיו בשתחוותו לעשיו ונתכוין להקב"ה.

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

רב כהנא אמר להו שלמא למר. פירש"י שלא היה מתכוין לברכו, אלא לבו היה לרבו. וכתבו התוס' וצ"ע שלא יהא גונב דעת הבריות כו'. וצ"ל"ע דהרי איתא בנדרים (סב:) אמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא אכרגא, ופי' הר"ן עבד לאיש שהוא כהן לעובדי האש, שעבדיו פטורין ממס, ולא הוי כמודה בעכו"ם, דמוכחא מילתא דלא אמר הכי אלא לאפטורי מכרגא, וצורבא מרבנן לרבותא קאמר דאפי' הוא מותר, והם סוכרים לעכו"ם והוא לבו לשמים כדכתיב (ואתחנן ד-כד) "כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא". ולפ"ז שפיר אמר רב כהנא הכא. ואפי' להרא"ש (שם) שפירש, דדוקא לצורבא מרבנן מותר דלא חיישינן שיזלזל ביותר, א"כ גם רב כהנא מותר דהיה ת"ח. שוב הראה לי בני שליט"א דהבאר שבע (סי' סא) המליץ כן בעד רש"י. וכן בחי' חתם סופר הקשה על התוס' דבגמ' שבועות (לה:) אמרי' כל מלכיא האמור

בדניאל חול חוץ מזה שהוא קודש, ודניאל אמר לנבוכדנצאר מלכיא, הרי דגניבת דעת שרי משום איבה או דרכי שלום. ובשו"ת מהר"י מברונא (סי' קיג) תי' קושית התוס', דבהרהור בודאי שרי, אבל הוצאת פיו בערמה אסור. ועי' מה שכתבנו בסוטה שם (ד"ה עבדא דנורא אנא). ועי' בשו"ע (יו"ד סי' קנז ס"ב) דפסק הרמ"א כדברי הרא"ש, דדוקא לצורבא מרבנן מותר. וכ"כ הש"ך שם. אבל בבית לחם יהודה (שם) כתב, דבזה"ז גם לעם הארץ מותר, דסתם מוכסין גזלנין הן. ועי' בשו"ע (חומ"מ סי' שסט ס"ח) דדינא דמלכותא דינא נאמר אם אין מחלקין בין איש לאיש, אבל אם מחלקין אין זה דינא אלא חמס, וא"כ הוא מציל את שלו.

16. הלכה ברורה

ד. באיזה גוי אמרו. לפי לשון הגמרא שלפנינו מזכיר על עובד סוככים, והרמב"ם מדגיש שאין שום איסור במה שמברכים לגר תושב. המאירי כתב שאין האיסור חל על גוים המאמינים במציאות הבורא ובאחזותו, אף על פי שמשתבשים במקצת דברים שבאמונתנו.

17. ספר שערים מצויינים בהלכה

אסור לו לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו. ויליף ליה מדכתיב "ונתתי עשב בשדך לבהמתך", והדר כתיב "ואכלת ושבעת". כתב המג"א (סי' קסז ס"ק יח) בשם ספר חסידים, דבשתיה האדם קודם, דכתיב (חיי שרה כד-יד) "שתה וגם גמליך אשקה". ובאור החיים הקדוש עה"כ (חוקת כ-ח) "והשקית את העדה ובעירם" כתב, דהקדים העדה לבעירם כיון שהוא חשש סכנה חיו קודמין. וביד אפרים (שם) כתב, דשם באו המים מן הסלע דרך נס, ואין נס שלא כדרך הטבע נעשה לבהמה. ותמוה דבספר חסידים

(סי' תקלא) הביא ראייה גם מפסוק זה דבשתיה האדם קודם לבהמתו. ובעיקר הענין הבאנו בשמ"ב (ח"א סי' מב) בשם תשו' כתב סופר, דבשבת ויו"ט דאכילת מצוה היא, אכילתו קודמת לאכילת בהמתו. שוב עיינתי שם עוה"פ, וראיתי שהוא מסופק עוד בזה. אבל נראה לי להביא ראייה לשיטתו הראשונה, דמצינו בגמ' שבת (ק"ז:) מצילין בשבת מן השריפה מזון ג' סעודות הראוי לאדם לאדם, והראוי לבהמה לבהמה, והרי דהקדימה המשנה את האדם לבהמה, ומסתמא משום דאיכא אכילת מצוה. שוב הראה לי בני שליט"א דהביאור הלכה (סי' שלד) כתב בשם התו"ש, דלכן מצילין הראוי לבהמה, משום דאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו. וכ"כ בתפא"י במס' שבת (פ"ז מ"ב).

18. דבר יעקב מסכת גיטין דף סב עמוד א

[ז] אמר רב יהודה אמר רב אסור רב אסור לו לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו - כתב המג"א [סימן קסז - יח וכו"פ המ"ב קסז - מ] שדוקא לאכול אסור לפני שיאכיל בהמתו, אבל לשתות שרי. ומביא ראייה מרבקה שאמרה קודם שתה ואח"כ לגמליך אשקה.

ה"ט [סימן קסז - ח] כתב שטעימה בעלמא שרי. הנשמת אדם [כלל ה' סע' יא] מקשה מלשון הגמ' כאן שאסור שיטעם כלום, משמע שגם טעימה אסור. מיהו הגירסא בגמ' [ברכות מ א] אסור לו לאדם שיאכל. והרי"ף והרא"ש בברכות גורסים כמו הגירסא שלנו. ולשון הגמ' ליטעום מר מידי, ג"כ משמע שטעימה אסור.

המג"א [סימן רעא - יב] כתב שהוי דין דאורייתא, והשבו"י [ח"ב סימן יג] כתב שהוי דין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא.

הנשמת אדם [שם] מדייק מלשון הרמב"ם [סוף הל' עבדים] שהוי רק מדת חסידות, שהרמב"ם כתב מדת חסידות ודרכי החכמה שיהיה אדם רחמן וכו' חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל, ומקדימין מזון העבדים והבהמות על סעודת עצמן. ומקשה הנשמת"א מלשון הגמ' אסור לאדם שיטעום, שמשמע שהוי איסור ולא מדת חסידות.

19. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ז/א

שלח ליה מר עוקבא לרבי אלעזר בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות מהו שרטט וכתב ליה אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אף על פי שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קא מצערי לי טובא ולא מציינא דאיקום בהו שלח ליה דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם לך חללים חללים השכם והערב עליהן לבית המדרש והן כלין מאיליהן הדבר יצא מפי ר"א ונתנוהו לגניבא בקולר

• תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ז/א/ב

בשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה והיינו דכתיב אשר בגדיך חמים בהשקט ארץ מדרום אמר רב תחליפא בר רב חסדא אמר רב חסדא אימתי בגדיך חמים בשעה שהשקט ארץ מדרום שבשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה **רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניבא עלייהו אמר חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא אמר ליה אידך מקמי פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה ברוחות ...**

• ספר במדבר פרק טז

(כב) ויפלו על פניהם ויאמרו א-ל-א-להי הרוחת לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף

• ספר במדבר פרק כז

(טז) יפקד ה' א-להי הרוחת לכל בשר איש על העדה:

(יח) ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו:

• משנה מסכת אבות פרק ג

(*) הוא היה אומר, **כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו. וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו, אין רוח המקום נוחה הימנו.**

20. ספר בניהו בן יהודע על גיטין דף סב/א

אמר לו ומקמי פלגאה נקום. **קשא אמאי לא חשו מפני דרכי שלום, דהא מצינו דכבדו אותו וקראוהו בשם מר. ונ"ל בס"ד דהיה כונתם לקום ללכת קודם שיגיע אצלם ואז אינו ניכר הדבר, ואדהכי והכי קרב אצלם, והוכרחו לקום מפני דרכי שלום.** אי יובן הוא היה רוכב, ולמאן דאמר רוכב כמהלך צריך לקום, ואחד מהם אמר דנקום מקמיה משום חומרא דספיקא דאורייתא לחומרא, והשיב לו חבירו כיון דזה בעל מחלוקת אין אנחנו חוששים מן איסור לחומרא ולא נקום, ואין זה ניכר דיאמר הא דלא קמו משום דסבירא להו כמאן דאמר אין רוכב חשיב כמהלך, ואדהכי והכי ירד מן הבהמה ובא ברגליו אצלם והוכרחו לקום:

21. ספר בניהו בן יהודע על גיטין דף סב/א

שלמא עלייכו מלכי. נ"ל קראם מלכים, לרמוז ההנצלות לעצמו על מחלוקת שעשה עם מור עוקבא, כיון דהתלמידי חכמים נקראים מלכים, הנה דרך המלכים להלחם זה עם זה, וכמ"ש רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל על פסוק [בראשית כ"ה כ"ג] שני גויים בבטניך ושני לאומים וכו'. ומה שכופלים שלום למלך, אחד של עצמו ואחד של ציבור התלויים בו, ולכן גם התלמיד חכם צריך לכפול לו שלום מטעם זה:

22. דבר יעקב מסכת גיטין דף סב עמוד ב

ב] רד"ה יחזור - דגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא מדעתו ליעשות לו שליח לחובתו -

א. הר"ן, הרשב"א והריטב"א מביאים דכן כתב הירושלמי, והירושלמי מוסיף אפילו היתה צווחת שרוצה להתגרש, חיישינן שמא חזרה בה. וכתב הב"י [סימן קמ ד"ה ומדברי] שאפ"א אם אח"כ נודע שעדיין רוצה להתגרש, חיישינן שבזמן הזיכוי חזרה בה, ואם יש עדים שברגע הזיכוי צווחה שרוצה גט, אפשר שהיא מגורשת.

האחרונים מקשים איך נותנים גט לשליח קבלה, ולא חיישינן שמא חזרה בה.

א. הב"ת [סימן קמ] מתרץ שאם היתה מבטלת השליח, היתה עושה כן בפני עדים. החת"ס מקשה שמה"ת חל הביטול גם בלי עדים.

בתשובת חת"ס [אה"ע ח"ב סימן מג ד"ה שוב] מקשה דמבואר בתוס' [לעיל לב ב] שמה"ת בעל יכול לבטל שליח בינו לבין עצמו, ומדרבנן תיקנו שבעל צריך לבטל לפני ב"ד משום חשש ממזרות, אבל באשה שמבטלת [שלא שייך חשש ממזרות] לא גזרו. ותירץ שהב"ת סובר שמ"מ בעינן ביטול בפני שני עדים כיון שאין דבר שבערוה פחות משנים.

ב. הפנ"י [ד"ה איתמר] מתרץ כיון שעשתה בפירוש מעשה מינוי שליח, לא חיישינן שחזרה בה.

ג. החת"ס [תשובה אה"ע ח"ב סימן מג ד"ה איברא] מתרץ דמוקמינן שליח אחזקתו, משא"כ רצון האשה אינו עושה שום דין, ולא שייך בזה להעמיד בחזקתו.

ד. הגרש"ש [מערכת הקנינים סימן ד] כתב דשליח שנתמנה ע"י מינוי, לא יתבטל אלא ע"פ ביטול מפורש, ולא סגי בגילוי דעת דלא ניהא לה. [והא דלא חיישינן שביטלה בהדיא, צ"ל כמו התירושים הקודמים]. וכן כתב הדרכ"ד שאם באים לדון מדין זכיה, צריך שבאותו רגע שחל הגט יהיה זכות בשבילה, ושמא באותו רגע אינה רוצה גט, אבל אם מינתה שליח כל זמן שלא ביטלה השליחות, מהני מה שבזמן מינוי השליח רצתה להתגרש ונתנה לשליח כח להיות במקומה.

ב. התוס' [לעיל יא: ד"ה בגיטי] מביא קושית הירושלמי הרי שהיתה אשתו של מוכה שחין, הרי זכות הוא לה. ומתריך הירושלמי שאין האשה מתגרשת ע"י אחר בעל כרחה.

התורא"ש [לעיל יא ב] מפרש כוונת הירושלמי שאף במוכה שחין אינו זכות משום שטב למיטב טן דו. המהרש"א [שם] מבאר שלא מהני זכיה בגט אשה ולא בזכות וחובה תליא מילתא. והתו"ג שם מבאר שכיון שיש צד חובה שהאשה מפסידה מזונות, וא"א לעשות לה חוב זה ע"י אחר בעל כרחה [ע"ש מש"כ עוד] לא מהני מדין זכיה.

וכתב הגר"א [אה"ע סימן קמ - יג] שהירושלמי שהביא הר"ן כאן חולק על הירושלמי שהביאו תוס' שם, דמהירושלמי כאן משמע ששייך לומר זכיה בגט אלא דחיישינן שחזרה בה.

23. דבר יעקב מסכת גיטין דף סב עמוד ב

ג] האשה שאמרה התקבל לי גיטי - מבואר במשנה שהבעל יכול למנות שליח הולכה, והאשה יכולה למנות שליח קבלה. הגמ' [קידו' מא א] לומדת שניהם מפסוק, ושלח מלמד שהוא עושה שליח, ושלחה מלמד שהיא עושה שליח.

התורא"ש בקי' מקשה למה צריך תרי קראי חד לשליחות הבעל וחד לשליחות האשה.

א. התורא"ש תירץ דס"ד שרק אצל הבעל שמגרש מדעתו מועיל שליחות אבל האשה שמתגרשת בעל כרחה ס"ד שלא אלים מעשה דידה כולי האי שיועיל שליחות. [נראה כוונתו שאשה שאינה עושה כלום בזמן הגירושין אין על מה שיחול השליחות].

ולפי התורא"ש הסברא שס"ד לחלק בין איש לאשה הוי רק בגירושין אבל בקידושין אין סברא לחלק.

ב. הברכ"ש [קידו' סימן יט - א] מביא בשם הגר"י מפוניבז' [בספר זרע יצחק, וכ"כ שער"י ז - ז וקובה"ע עו - ז] שיש בשליחות שני גדרים, יש שליחות לפעול חלות ויש שליחות על מעשה.

וכתב הזרע יצחק דלכן צריך שני פסוקים, דשליח הבעל הוי שליח לעשות חלות גירושין ומכאן ילפינו שליח לעשות חלות, ושליח האשה הוי שליח על מעשה, שקבלה דשליח הוי כמו קבלה דידה.

ג. הפנ"י [קידו' מא א] מתרץ שס"ד שרק אצל האיש מהני שליח כיון שמוסר לו גט הוי שליחות על מעשה אבל אשה שעושה שליח לקבל גט הוי שליחות על מילי דלא מהני, קמ"ל קרא דליכא חסרון משום מילי. [עיין להלן סו: אות יב, ולפי הפנ"י ס"ד לחלק בין איש לאשה גם בקידושין].

ד. עוד מתרץ הפנ"י [שם] שבשליחות להולכה נתחדש שיש שליחות על מעשה, אבל בשליחות קבלה נתחדש שליחות לענין שיד שליח כיד משלח, ונתינת גט ליד השליח הוי כנתינה ליד האשה.

24. דבר יעקב מסכת גיטין דף סב עמוד ב

ט [יש לקבלה והאשה להולכה מאי - א. [1] רע"א והרש"ש [לתד"ה איש] מבארים הספק של הגמ' ע"פ הגמ' [לעיל כג ב] עבד אינו יכול להיות שליח בגט כיון שאינו בתורת גיטין, וה"נ הכא איש אינו בתורת קבלת גט ואשה אינה בתורת נתינת גט, ולכן אינם יכולים להיות שליחים, או שא"צ שיהיה בתורת האופן המסוים [של נתינה או קבלה] אלא מספיק שהם בתורת גיטין באופן כללי.

• ולפ"ז הגמ' פושטת שכדי להיות שליח א"צ שיהיה בתורת הפעולה המסוימת אלא סגי שהוי באופן כללי בתורת גירושין. ועיין להלן.

[2] עוד אפשר לבאר [וכן משמע במהרש"ל] דהספק של הגמ' משום שהא דאשה אינה בהולכת גט אינו משום שנתמעטה מהדין, אלא שבמציאות לא שייך באשה שתתן גט, כיון שאין לה את מי לגרש, ולפ"ז פשוט שבעיניו שהשליח יהיה בתורת האופן המסוים, ואם יהיה אופן מסוים שנתמעט מהדין, בודאי אינו נעשה שליח, וכל הספק הכא שלא נתמעט מהדין באופן מסוים, אלא שבמציאות לא שייך אצל אשה נתינה ואצל איש קבלה.

• ולפ"ז הגמ' פושטת שהיכא שהחסרון שהשליח אינו בתורת הוא חסרון במציאות, יכול להיות שליח.

25. דבר יעקב מסכת גיטין דף סב עמוד ב

יד [פשוט מינה איש הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה - רע"א דן לפי מה שהגמ' פושטת, שהאיש כשר לשליחות קבלה והאשה להולכה, האם זה משום שא"צ שהשליח יהיה בתורת הולכה וקבלה אלא מספיק שבאופן כללי השליח הוא בתורת גיטין, או שהגמ' פושטת שהאיש הוא בתורת קבלה והאשה בתורת הולכה ולכן הם נעשים שליח.

וכתב רע"א דלכאורה א"א לומר שהגמ' פושטת שהאשה בתורת הולכה, דבשלמא האיש בתורת קבלה אפשר לומר שמצינו קבלה אצל אב לבתו, אבל היכן מצינו הולכה אצל אשה.

ומקשה רע"א דמלשון הרי"ף לא משמע כן, דהרי"ף כתב איש הוי שליח לקבלה שכן אבא מקבל גט לבתו, ואשה הוי שליח הולכה שכן האשה עצמה מביאה גיטה, ומשמע שזה הטעם דמיקרי איתא בנפשה.

החת"ס [ד"ה אמר] מבאר כיון שילפינו [קידו' מא א] שליחות דידיה ודידה מחד קרא ושלח ושלחה, לכן ילפינו כי היכי דבעל יכול לעשות שליח בין להולכה בין לקבלה, דקבלה ילפינו מאב שמקבל גט בתו הקטנה, ה"נ האשה עושה שליח בין להולכה בין לקבלה.

26. דבר יעקב מסכת גיטין דף סב עמוד ב

טו [פשוט מינה איש הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה - רע"א ומהר"ם שיף מקשים למה הגמ' לא פושטת הבעיה שאיש יכול להיות שליח לקבלה מהא דהאב מקבל גט לבתו קטנה, ורק אחרי

שהגמ' פושטת מהמשנה שהאיש יכול להיות שליח קבלה, הגמ' מבארת הטעם משום שהאב מקבל גט לבתו קטנה.

ומתריץ רע"א שאינו סברא ברורה לדון מזה [שהאב מקבל גט לבתו הקטנה] שהוי איתא בנפשיה, ורק אחרי שמוכיח כן, י"ל הטעם משום שהאב מקבל גט לבתו קטנה. ואפשר שאינו ראייה גמורה ללמוד מזה, כיון ששם האב במקום בתו, ואין לו דין עצמי להיות מקבל גט מצד עצמו.

27. ספר דרך שיחה להגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א פר' עקב

שאלה: יש לו אקווריום, אם אסור לאכול קודם שיתן לדגים לאכול, כי בפשוטו כתוב הלשון "בהמה"?

תשובה: לי היה כזה מעשה בשנה שעברה, הייתי חולה הביאו לי דגים בשביל ה"תשליך", וגם היתה שאלה בשבת אי ליתן להם מזונות, אם מזונותיהן עליך, ונשאר לחיוב, כי בגמרא בבא קמא (נ"ה, א') דרשינן שדגים בכלל בהמה, וכן טען הג"ר גדליה נדל שליט"א.

...

שאלה: מהו במכניס אורח לביתו, לכאן' ודאי שהאורח קודם לבהמתו, וא"כ מה הראיה מרבקה שהקדימה את אליעזר לבהמותיו?

תשובה: אחר שנתנה לו רבקה איך היה מותר לו לאליעזר לשתות אם אסור לו לשתות קודם בהמתו.

ובתוס' (ע"ז ו', א' ד"ה והשתא) כתבו שבנח אמר לו הקב"ה "לך ולהם לאכלה", הוא קודם, והטעם כיון שזה היה בדרך נס נחשב שעתה יש לו בלבד ולכן הוא קודם.

28. דף על הדף גיטין דף סב עמוד א

בגמ': אמר רב יהודה אמר רב אסור לו לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת.

מספר טעמים נאמרו בזה. בנזר הקודש ביאר, משום שלפעמים אדם ניזון רק בזכות בהמתו, כמו שאמרו במדרש (בראשית רבה לג, א) 'אדם ובהמה תושיע ה' - אדם בזכות בהמה', וכיון שבזכותה באים המזונות לפיכך צריך להקדימה.

על פי זה ביאר בפנינים יקרים (חיי שרה) למה רבקה הקדימה להשקות לאליעזר קודם הגמלים, לפי שראתה שעולין לה המים הבינה שהמים באים בזכותה, על כן ראוי ליתן לאדם תחילה.

29. מהר"ל חדושי אגדות על גיטין דף סב/א

אבל יש לך לדעת כי כופלים שלום למלך הוא בשביל מדריגת [המלך] בלבד, שמדריגת המלך נבדל מן העם, ואין שני דברים שהם מחולקים האחד נותן שלום לאחר כי השלום הוא בין השוין, וכמו שאמרו (שבת פ"ט א') כלום יש עבד שנותן שלום לרבו כלום קטן שנותן שלום לגדול, כי השלום שייך בין השוים, ולפיכך כופלים שלום למלך לומר כי אין לו שווי עם המלך, רק נבדל ממנו, שהרי המדריגה הראשונה הוא העם המדריגה השנית הוא המלך וכנגד זה כופלים שלום למלך. וכן לפי מדריגתן של תלמידי חכמים, שגם התלמיד חכם נבדל מהכל, כופלים שלום לתלמיד חכם. ואפילו אם הנותן שלום גם כן תלמיד חכם, מכל מקום הנותן שלום אין נותן לו מצד שהוא תלמיד חכם, רק מצד שהוא סתם אדם, ודבר זה מבואר ולפיכך כופלים שלום למלך ואין להאריך:

30. מהר"ל חדושי אגדות על גיטין דף סב/א

אסור לאדם שיטעם וכו'. פירוש דבר זה, כמו שתמצא בבריאה, שהשם יתברך ברא תחלה הבהמה ואחר כך ברא האדם, וכן בסדר הפרנס' ראוי שיהי' כפי הבריאה להתפרנס קודם הבהמה ואחר כך יתפרנס האדם והוא מתפרנסת בפרנסה מיוחדת היא פרנסה אנושית אבל הבהמה מתפרנסת כפי אשר ראוי אל הבהמה, ובודאי יותר קודם הפרנסה שהיא בלתי מיוחדת מן הפרנסה שהיא לאדם שהיא פרנסה מיוחדת, לכך כתיב ונתתי עשב בשדך ואחר כך ואכלת ושבעת כי העשב קודם בזמן לדבר שהוא פרנסת האדם, ואם לא יתן (קודם) לבהמתו פרנסתה קודם, הרי כאלו היה מחסר להבהמה פרנסה שהטיל השם יתברך על האדם שמונה [של] הבהמה קודם מן מזונו [של] האדם כמו שאמרנו, ולפיכך אסור לאדם לטעום כלום עד שיתן מזונות לבהמתו וזה מבואר: